

Diskursändring kring Genets dramatik

Jean A. Gitenet: *Réflexions sur l'univers homosocial dans Splendid's de Jean Genet. L'homme divisé*, L'Harmattan Paris 2002 (139 sidor).

Det *teatrala*, det är allt inom teatern utom teaterpjäsen, själva *texten*", har det sagts. Den litterära världen fungerar på ett liknande sätt. Runt själva texten byggs det upp en kringliggande värld som man bäst benämner litteraturens *diskurs*, och i vilken man vanligen inbegriper dels omständigheter kring det litterära verket, i synnerhet detaljer som rör författarens liv, dels den litterära kritiken och teoribildningen. I detta nät av diskurser fångas de litterära texterna, och ibland även författarna, och syns ibland så hoptråklade med allmänna föreställningar eller givna tolkningar att det för att befria dem krävs en ovanlig fingertoppskänsla och en ypperlig kunskap om det behandlade ämnet. Emellertid, när dessa egenskaper väl kombineras och appliceras på ett övertygande sätt, blir resultatet desto intressantare. Detta sker i Jean A. Gitenets uppmärksammade studie: *Réflexions sur l'univers homosocial dans Splendid's de Jean Genet. L'homme divisé*.

Titeln indikerar ett flertal diskurser som författaren måste ta sig an. Själva texten, dramat *Splendid's* (publicerad postumt 1993), föranleder ett första problem. Det har hittills räknats som ett av Genets "ungdomsverk" (d.v.s. ett verk där tematiken och kompositionen inte är fullt utvecklade och som därför inte behöver studeras ingående enligt forskare och kritiker). Gitenet redogör därför noggrant för manuskriptversioner och turerna kring publikationen (kap. 1) för att ge *Splendid's* en plats i Genets dramaproduktion vid sidan av *Haute Surveillance* och *Les Bonnes*. Den utförliga analysen ägnad *Splendid's* tillför således i sig studien ett visst mått av originalitet, då dramat i fråga föga studerats av forskarna (kap. 9).

Men studiens stora styrka ligger utan tvekan i dess uppgörelse med andra diskurser, som i Genets fall är hopplöst hoptrasslade sedan länge: författarens homosexualitet, den naiva uppfattningen om hur ett litterärt verk förklaras utifrån författarens liv samt Sartres tolkning av Genets författarskap utifrån ett existentiellt perspektiv. Detta har sammantaget skapat en allmänt accepterad

bild av hur man ska se på och förstå Genets verk, en *homosexuell* författare som bäst förstås ur ett *homosexuellt* perspektiv och som förverkligade sig själv genom att skriva om *homosexualitet* därför att han var *homosexuell*.

Denna schablon suddas ut av Jean A. Gitenet och ersätts av en bild med djupare relief, framför allt med hjälp av det socioantropologiska begreppet "homosocialité" (kap. 5), som betecknar alla typer av relationer mellan individer av samma kön: sociala, sinnesmässiga, känslomässiga, erotiska och sexuella. Detta begrepp bryter ut den homosexuella relationen, men inte för att marginalisera den, utan för att visa att det finns ett antal olika relationer mellan män (eller mellan kvinnor), varav homosexualitet är blott en. Gitenet utgår från en social uppdelning (genom begreppet *genre* – här i betydelsen "socialt kön") och lämnar därefter fältet öppet för olika relationer och olika beteenden utan att för den skull stämpla t.ex. allt heterosexuellt beteende som " normalt".

Resultatet av detta blir en uppluckring av vedertagna kategorier som alla används ur ett *heteronormativt* perspektiv (manlig vs kvinnlig, heterosexuell vs homosexuell, etc.) och som tidigare applicerats på Genets verk på ett förenklat sätt. Det är detta metodgrepp, att bryta ned den kringliggande diskursen genom att envist applicera begreppet "homosocialité" – som alltså inte bara är något modeord eller tjugig term för att ge sken av vetenskaplighet, utan som medför ett annorlunda tänkande och tolkande – på själva texten, som står i centrum för studien. Det är värt att understryka att analysen verkligen utgår från *texten*, och att detta ger tolkningen en soliditet som kommer att försvåra för andra kritiker att avfärda den perspektivförskjutning som föreslås av Gitenet. Då studien nu citeras i den prestigefyllda franska Pleiade-utgåvan (från 2002), kan man också gott tillstå, att *diskursen* kring Genets verk nu förändrats.

Kapitel 5, som vi nu uppehållit oss vid, är det längsta kapitlet (24 sidor) och det mest betydelsefulla, tillsammans med kapitlen 1 och 9, för vilka vi redogjorde ovan. Givetvis löper homosocialitet-perspektivet genom hela studien, men det försvinner ibland och lämnar plats för andra frågeställningar och analyser som inte känns lika angelägna. Gitenet gör en noggrann uppdelning av dramat i sekvenser (kap. 2) och skissar på en ikonisk version av detsamma (kap. 8), vilket otvivelaktigt har ett värde i ett strukturellt eller semiotiskt perspektiv, men som inte riktigt berikar det centrala resonemanget. Den skickliga genomgången av rummets aspekter i dramat (kap. 3 och 7) framstår också som något som delvis befinner sig "vid sidan av" homosocialiteten. Tilläggas kan, att den symmetriska dispositionen (kapitel 1 hör ihop med 9, 2 med 8, 3 med 7, osv.) inte är någon tillfällighet; det är en elegant uppläggning som imiterar själva dramats uppdelning (enligt sekvensindelningen i kap. 2). Följdriktigt befinner sig det centrala kapitlet 5 i mitten av framställningen. Man kan dock fråga sig, om en traditionellare disposition inte hade givit studien större tyngd

och klarhet.

Ytterligare en invändning, som delvis hänger ihop med den förra, kan möjligen anföras mot den tendens till överanalys som man ibland kan skönja under studiens gång. Gitenet avancerar mycket noga och precist. Noggrannheten och sinnet för detaljer gör dock att man har en tendens att något för ofta se för många träd i stället för skogen. Det är inte så att dessa detaljer skulle sakna intresse, utan snarare så att det centrala resonemanget, som alltså kretsar kring begreppet "homosocialitet", är värt att utvecklas och föras fram ännu tydligare. Man bör också betänka att studien utmanar diverse gängse föreställningar och därför måste vara än mer exakt för att inte avfärdas av den traditionella kritiken. Det är således ett förståeligt tillvägagångssätt, som dessutom ger ett tillförlitligt intryck.

Sammanfattningsvis kan man återigen understryka den perspektivförskjutning och den inbrytning i Genetdiskursen som Jean A. Gitenet åstadkommer i sin studie om dramat *Splendid's*. Gitenet lyfter fram ett ännu så länge något förbisett verk av författaren, och lyckas på ett övertygande sätt applicera sina metodbegrepp, varav "homosocialitet" och dess varianter (sociala, sinnesmässiga, känslomässiga, erotiska och sexuella relationer mellan individer av samma *genre*) framstår som det mest effektiva. Vi ser därför fram emot nästa studie av Gitenet; det vore intressant att se en analys av de homosociala strukturerna även i traditionellt klassade "heteronormativa" verk. Ett antal nedslag i litteraturhistorien skulle säkerligen utgöra stoff till ännu ett viktigt bidrag till den litterära debatten, i synnerhet vad gäller genusperspektivet.

Hans Färnlöf